

A NAP INTERJÚJA**Eszmény és valóság**

Dr. Hódi Sándort a tudásban rejlő lehetőségekről
kérdztük

Ma a szélhámosoknak áll a világ – mondja a pszichológus –, hiszen amíg a „szellem emberei” mindennapi megélhetési gondokkal küszködnek, addig a háborús körülményeket ügyesen kihasználó vállalkozói réteg dúsgazdaggá vált. Ők határozzák meg a fontossági sorrendet is, vagyis tőlük, gondolkodásuktól, tanultságuktól függ, milyen irányt vesz társadalmunk az elkövetkező években, évtizedekben.

– Gyakran halljuk mostanában, hogy mennyi tehetséggel vagyunk körülvéve, és hogy milyen fontos a tudás mai társadalmunkban. A gyakorlat azonban mintha nem ezt igazolná, hiszen igen sokszor nem a tanult emberek érvényesülnek.

– Az ember kapkodja a fejét a témával foglalkozó írások ígéretes címeit olvasva: „Legfontosabb nyersanyag a szürkeállomány”, „A tudat fejlődésének a korában élünk”, „A magyar értelmiség évszázada következik”, „Úton a galaktikus tudathoz” stb.

Mindez azonban egyelőre az ábrándok birodalmába tartozik. Nem kell okvetlenül földhözragadt gondolkodónak lennünk ahhoz, hogy napi gondjaink az ígéretes víziók mögötti valóságra irányítsák figyelmünket. És ez a valóság több mint kiábrándító a tudat határtalan lehetőségeibe vetett hithez képest.

Ahhoz, hogy a tudásban rejlő lehetőségek valósággá váljanak, csaknem hegyeket kell elmozdítani. A tudás és a tehetség nem olyasvalami, amitől az emberi élet valamennyi területe egy csapásra megváltozik. Naivitás azt hinni, hogy elég, ha ráirányítjuk tudatunkat az ígéretes jövőre, s ettől a megvilágosodástól egy csapásra élvezhetjük az emberi szellem korlátlan lehetőségeit. Nem lesznek többé tanulással, iskolával, munkával, jövedelemmel kapcsolatos gondjaink. Mindenki gazdag lesz és boldog...

tos körülményt, hogy az emberek sem képességeiket, sem intelligenciájukat, sem ambícióikat, sem szorgalmukat, sem munkabírást tekintve nem egyenlők, következképp szándékaikban, érdekeltségeikben is különböznek

Dr. Hódi Sándor

egymástól, a dogmatizmus mindvégig figyelmen kívül hagyta. S miután az embereknek a szükségleteik és képességeik szerinti élet helyett be kellett érniük a magasztos eszmékkel és áldozathozatalokkal, sokan meghasonlottak. Egyesek szükségleteik (anyagi előnyök, hatalmi vágyuk) rejtett formában történő kielégítése végett alakoskodóvá, két-

színűvé váltak, mások viszont elfásulva a lelkiismeretesen végzett munkában, érzelmileg kiégték, mély apátiába zuhantak.

– Régen sem, és ma sem érvényesülhet a tehetség? Akkor ebben a vonatkozásban nem változott semmi az elmúlt tíz-tizenöt évben, vagy akár évszázadokban?

– A tehetség nem érvényesülhetett, vagy csak kerülő úton, nagyon nehezen. Ebben a vonatkozásban rendszerváltás nem történt. Ugyanazok, akik az egyenlőség eszméjének a hirdetői voltak, most vadkapitalistává lettek. Nem feltétlenül személyükben, bár ez is gyakori, hanem szemléletükben. A tehetőséget tartották régebben is, ma is legnagyobb ellenségüknek. Míg a szellem emberei csalódottan várnak a jobb időkre, és mind nagyobb gondot jelent

Egy kis realitáserzéssel hamar rájön mindenki, hogy éppen ellentétes folyamatoknak vagyunk tanúi (és szenvedő alanyai). Az ígéretesnek tartott politikai fordulat után 15 esztendővel a térségben tovább tart a széles néprétegek elszegényedése, az értelmiség lecsúszása, a munka és a tudás leértékelődése, miközben mindenütt megjelenek az új milliommások.

– És úgy tűnik, hogy nem illik szegénységről beszélni. Úgy teszünk, mint ha ez a probléma nem létezne. Mi a tapasztalata a pszichológusnak ebben a kérdésben?

– A szellemi tőkének ez a fordított mozgásiránya figyelhető meg mindent a térségben, ami nagy népvándorlással jár együtt. Sok-sok ezer szakképzett ember – köztük tudósok, és ígéretes tehetségek hada – keres magának munkaalkalmat és elismerést Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban. Ennél a szellemi tőkevesztésénél semmi sem érinti súlyosabban a gazdasági lejtőre került volt szocialista országokat, egyelőre azonban senki sem aggódik a szürkeállomány fogyatkozása miatt. Kik is aggódnának, hiszen nézzük meg, kikből verbuválódtak az új milliommások és a hatalmat gyakorló politikusok. Semmi sem áll tőlük távolabb a szellemi tőke megbecsülésénél és hasznosításánál.

Így volt ez a múltban is. A dogmatizmus hosszú évtizedeken át hamis egyenlőségi elvet hirdetett. Kötelező „egyszínűséget” és igénytelenséget írt elő: legyen mindenki egyenlő, szorgalmas, és egyformán szegény. Azt a saját

számukra a megélhetés, az egykori nomenklatúrából verbuválódtott „vállalkozói szféra” vagyonokat halmozott föl. Ma már senki sem kérdezi, milyen úton, így a vagyon őket igazolja.

Lehetséges, hogy tudásuk, műveltségük, közigazgatási tapasztalatuk az átlagos szintet is alig éri el, mégis a gyakorlati életben ezek a sikerfigurák bizonyultak tehetségesnek. Ők a dolgok megmondhatói. Az ő nyilatkozataikkal van tele a sajtó. Ontják a közhelyeket, az orruknál fogva vezetik az embereket. Szemük sem rebben, hogy százszor hazugságon kapják őket. Tehetik, mert ma „kapcsolati tőkével”, helyezkedéssel, megalkuvással, nagyotmondással jelentős politikai és gazdasági tőkére lehet szert tenni.

Lehet, hogy régen sem volt ez másé. A múlt század például a műveletlen diktátorok kora volt. Ma a szélhámosoknak áll a világ. A nép nem a génuszokat, hanem a gátlástalan pszichopatákat csodálja.

– Van példa a világon a tudás megbecsülésére?

– Amikor a tudás megbecsüléséről beszélünk, a tehetséggondozást szorgalmazzuk, nem szabad megfeledkeznünk a körülményekről. A tudás hatalom és vagyon forrása – de nem nálunk. Az Egyesült Államokban, Finnországban, Dél-Koreában ma is a tudás jelenti a látványos gazdasági fejlődés hajtóerejét. Más választási lehetőségünk nincs, előbb-utóbb nekünk is követnünk kell a példájukat, függetlenül attól, hogy erről ma mi a politikusok véleménye.